

Kadernota 2018

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
Hoofdstuk 1 Inleiding kadernota 2018.....	3
Hoofdstuk 2 Exploitatie 2017.....	6
Hoofdstuk 3 Financiële samenvatting kadernota 2018.....	7
Hoofdstuk 4 De belangrijkste onderwerpen voor 2018, de visie vanuit de verschillende beleidsterreinen.....	8
Hoofdstuk 5 Programma's.....	17
Bijlage 1 Niet in deze kadernota opgenomen wensen.....	21
Bijlage 2 Technische uitgangspunten begroting 2018.....	22

Hoofdstuk 1 Inleiding kadernota 2018

Aan: de Raad

Inleiding

Het coalitieprogramma, "Samen maken we de toekomst" is op 3 september 2015 door de Gemeenteraad vastgesteld. In de Kadernota 2018 worden voor dat jaar de kaders vastgesteld en de belangrijkste voornemens benoemd. Een aantal van deze ambities heeft ook financiële consequenties. Die hebben we samengevat in dit document. Deze financiële gevolgen worden verwerkt in de begroting 2018 en vormen daarmee een belangrijke basis voor die begroting. De begroting 2018 wordt op 2 november 2017 door de raad behandeld en op 20 september 2017 aan uw raad toegezonden.

Landerd is een prachtige Maashorst gemeente met uitstekende voorzieningen en is financieel gezond. We gaan veel doen om ambities uit het coalitieprogramma uit te voeren. Er wordt fors geïnvesteerd in onze voorzieningen en ambities. Voor veel plannen geldt dat er na soms lange voorbereidingsfasen de echte uitvoering kan starten.

De begroting is structureel sluitend voor de jaren 2019, 2020 en 2021. Alle geplande investeringen zijn gericht op het toekomstbestendig maken van de voorzieningen in onze kernen. Zo worden de accommodaties van sportverenigingen, het ontmoetingshuis en de sporthal in Zeeland, de centra van Schaijk en Zeeland, het dorpsontwikkelingsplan Reek uitgevoerd. Gezamenlijke investeringen van ruim € 14 miljoen. Dit maakt het noodzakelijk kritisch te kijken naar onze reserves en het gestelde minimum ratio voor dekking van onze risico's. In deze kadernota treft u minder nieuwe plannen aan omdat de focus nu ligt op het uitvoeren van de bestaande plannen.

Samen maken we de toekomst

Visie en missie.

Samen maken we de toekomst, onze visie en missie voor de komende jaren, bestaat uit drie belangrijke elementen.

1. Het doel van de missie; namelijk dat alle inwoners (ook) in de toekomst met plezier in de diverse dorpen van Landerd kunnen wonen, werken en leven.
2. De wijze waarop aan het doel gewerkt wordt; namelijk vanuit de idee dat iedereen in Landerd, vanuit verschillende rollen hiervoor aan de lat staat om dit samen inhoud en vorm te geven; gemeentebestuur, individuele burgers, ondernemers, gemeentelijke organisatie, verenigingen, maatschappelijke organisaties enz. (Doe democratie).
3. Uitgangspunt; iedere inwoner van Landerd hoort erbij, moet zich thuis kunnen voelen en mee kunnen doen.

Kernwaarden.

Om invulling te geven aan onze missie zijn individuen en organisaties betrokken, betrouwbaar, vindingrijk en hebben vertrouwen in de ander en zichzelf.

Uitgangspunten.

Als we terugkijken naar de afgelopen jaren kunnen we constateren dat we veel bereikt hebben. Dit dankzij de inspanning van velen. Het is zaak om dat te behouden. Dat vereist dat we goed ons werk blijven doen en voortdurend onszelf als organisatie blijven verbeteren. Daar zal steeds ook onze aandacht op gericht blijven. Niettemin moeten we met het oog op de toekomst ook vernieuwen en op een aantal punten veranderen; onze strategische agenda. Om te zorgen dat we en gewoon goed blijven werken en toch voldoende aan gewenste vernieuwing en verandering gaan werken is prioritering noodzakelijk. Belangrijke leidraad is daarbij het onderzoek toekomst van Landerd 2015. Wij komen daarbij tot een aantal speerpunten van onze strategische agenda die zijn ondergebracht in 7 thema's.

Thema's

- **Versterking fysieke leefomgeving:** Ontwikkelen en realiseren van de centrumplannen Schaijk, Zeeland en Reek en ontmoetingshuis Zeeland
- **Doe democratie:** Leren en praktiseren als gemeentebestuur, gemeentelijke organisatie, bedrijven, burgers, maatschappelijke organisaties op een nieuwe manier samen verantwoordelijkheid te nemen voor de toekomst van Landerd.
- **Maashorst (nationaal park):** De Maashorst ontwikkelen als nieuwe en extra bron om een voorspoedige sociaal economische ontwikkeling van Landerd (en de andere Maashorstgemeenten) te realiseren.
- **Iedereen doet mee:** Een maatschappelijke bijdrage kunnen leveren is wezenlijk voor mensen om te kunnen participeren. Werken is een zeer belangrijke vorm daarvan.
- **Gezond en plezierig wonen en leven:** Gezonde mensen en een sociale omgeving die je stimuleert en steunt; basisvoorwaarden voor plezierig wonen en leven.
- **Vorming Maashorst gemeente:** Om ook in de toekomst een krachtige gemeente te kunnen zijn die adequaat de diverse functies voor haar inwoners kan blijven uitvoeren heeft de gemeenteraad besloten gesteund door een in een referendum gedane uitspraak, de vorming van een Maashorst gemeente na te streven.
- **Verantwoordelijkheid nemen, opvangen van meer vluchtelingen:** De noodzaak om extra statushouders op te nemen is op dit moment afgenomen. Landerd heeft in 2016/2017 toen de noodzaak wel aanwezig was, haar verantwoordelijkheid ruim genomen en 76 statushouders opgenomen in de kernen.

Overige informatie

In afwijking van voorgaande jaren worden voor de kadernota en de 1° Burap 2017 aparte boekwerken gemaakt.

Het boekwerk kadernota 2018 bestaat uit:

- De belangrijkste onderwerpen voor 2018, de visie daarop vanuit de verschillende beleidsterreinen;
- Het bestedings- en dekkingsplan 2018 (financiële samenvatting van de kadernota 2018);
- Een hoofdstuk met de programma's, toegelicht per programma;
- Een bijlage (1) met de niet in deze kadernota opgenomen wensen.
- Een bijlage (2) met technische uitgangspunten voor de begroting 2018

De financiële uitwerking van de kadernota 2018 stelt de raad in staat om zijn budgettaire taak te vervullen. De politieke relevantie is daardoor groot.

Ontwikkeling van de belastingdruk

In het hoofdstuk "belangrijkste onderwerpen voor de kadernota 2018" wordt ingegaan op de ontwikkeling van de tarieven van onze belastingen. Hieronder vatten we die samen en wordt ingegaan op de lastendruk van onze inwoners. Voor 2018 ontwikkelen de tarieven zich (voorlopig) als volgt:

- OZB stijgt met 5,5% (conform meerjarenbegroting 2017)
- Rioolheffing daalt met 1,8% extra tot 9,2% i.v.m. overschot op riolering in de jaarrekening 2016 dat in 2018 wordt ingezet.
- Afvalstoffenheffing. De reserve afvalstoffenheffing bedraagt ongeveer € 124.000. Als hiervan circa € 30.000 wordt ingezet kan het tarief op het niveau 2017 blijven.

Uitgaande van het bovenstaande stijgen de totale lasten voor een gemiddelde Landerdse woningeigenaar dan met 1,67%. De inflatie 2018 is 0,9%. Dit betekent een reële lastenstijging met 0,77%.

Stijging lastendruk 2018 t.o.v. 2017			
	2017	2018	
OZB eigenaar gemiddelde woning	279,00	294,00	stijging 5,5%
tarief rioolheffing schijf 2	176,28	173,11	daling 1,8%
tarief afval meerpersoonshuishouden	255,00	255,00	geen wijz.
totaal	710,28	722,11	
stijging 2018 t.o.v. 2017 in euro's		11,83	
stijging belastingdruk % (incl. 0,9% inflatie)		1,67%	

*Het hierboven opgenomen nieuwe tarief voor de rioolheffing voor 2018 zal nog exact worden bepaald bij de begroting 2018 en kan afwijken (moet deelbaar zijn door 12 maanden).

Dit betekent dat de belastingen in euro's gezien met € 11,83 stijgen voor een gemiddelde huiseigenaar. Voor huurders betekent dit een daling met € 3,17.

Uit de rapportage van COELO 2017 blijkt dat Landerd voor netto woonlasten voor een meerpersoonshuishouden op plek 258 staat. Er zijn 400 (deel)gemeenten meegenomen in dit onderzoek. Dit betekent dat er 142 (deel)gemeenten duurder zijn dan Landerd.

Hoofdstuk 2 Exploitatie 2017

De financiële beginstand van de kadernota 2018 zijn de cijfers uit de 1^e Burap 2017 (zie apart raadsvoorstel). In de 1^e Burap wordt uitgegaan van de cijfers tot en met de raad van 16 maart 2017.

Er zijn een aantal ontwikkelingen na deze datum die alvast worden meegenomen in de beginstand van de kadernota. Deze zijn:

- Raadsvoorstellen raadsvergadering 16 april 2017
- Gevolgen jaarrekening 2016 (raad 31 mei 2017)

-/- = voordelig	2017	2018	2019	2020	2021
Eindstand na 1 ^e Burap 2017 incidenteel	1.242.031	409.730	192.429	111.045	111.045
Eindstand na 1 ^e Burap 2017 structureel	834.902	341.625	-300.458	-500.014	-500.014
Totaal eindstand 1^e Burap 2017	2.076.933	751.355	-108.029	-388.969	-388.969
	0	0	0	0	0
Mutaties tussen Burap en kadernota	0	0	0	0	0
Raadsvoorstel benoemen accountant (raad 20 april)	7.500	7.500	7.500	7.500	7.500
Jaarrekening 2016, gevolgen GREX (raad 31 mei)	-100.957	-111.202	-74.851	-55.509	-6.686
Raadsvoorstel toekomstbestendigheid buitensportverenigingen (raad 20 april)	68.800	67.473	66.146	64.819	64.819
Verwachte aanpassing toekomstbestendigheid buitensport *	-159.300	15.327	14.337	13.346	11.029
Totaal nieuwe beginsaldo kadernota	1.892.976	730.453	-94.897	-358.813	-312.307
Waarvan incidenteel	1.242.031	409.730	192.429	111.045	111.045
Waarvan structureel	650.945	320.723	-287.326	-469.858	-423.352

* Ten opzichte van het raadsvoorstel is een tweetal wijzigingen opgenomen in deze tabel. Dit betreft:

- In het raadsvoorstel is conform de rekentechnische uitgangspunten voor 2017 rekening gehouden met financieringsrente van 1%. In de kadernota 2018 wordt dit echter verhoogd naar 1,7% (zie onder Hoofdstuk 4, financiën punt 6). Daarom wordt dit ook voor deze investering nu aangepast. Deze lasten lopen dan in de pas met de andere investeringen in de kadernota.
- In het raadsvoorstel voor 20 april en de begrotingswijziging van 20 april wordt uitgegaan van volledige afschrijving vanaf 2017. Dit is niet reëel. Wij gaan er van uit dat de uitgaven in 2017 starten en dat alle projecten uiterlijk in 2018 gereed zijn. Vanaf die datum schrijven wij af. Dit betekent dat de kapitaallasten 2017 (afschrijving en een deel van de rente) kunnen vervallen. In totaal is dat € 159.300.

Deze wijzigingen worden meegenomen in de 2^e Burap 2017.

Hoofdstuk 3 Financiële samenvatting kadernota 2018

	(-/ = voordelig)		2018	2019	2020	2021
progr.	Beginstand (is eindstand na 1e burap 2017)					
	Structureel		320.723	-287.326	-469.858	-423.352
	Structurele mutaties	investering				
2	Reconstructie Peelweg 2018	288.973	14.544	14.381	14.217	14.053
2	Centrumplan Zeeland 2019	600.000	-1.080	9.466	28.771	27.767
3	Aansluiting evenementkasten 2018	160.000	13.387	13.205	13024	12843
3	Aansluiting evenementkasten 2018		-6.000	-12.000	-12.000	-12.000
5	Buurtsportcoach		55.000	55.000	55.000	55.000
5	Buurtsportcoach, bijdrage derden		-10.000	-27.500	-55.000	-55.000
5	Huldiging sportkampioenen		3.500	3.500	3.500	3.500
6	Ontmoetingshuis Zeeland	1.700.000	-113.254	-6.793	103.528	87.488
6	Ontmoetingshuis Zeeland exploitatie		-19.167	-19.167	-118.908	-118.908
6	Ontmoetingshuis inventaris, inrichtingn, sportmiddelen 2020	250.000			20.916	20.633
6	Versterken toegang Jeugd		52.000	52.000	52.000	52.000
7	Financiering wijkverpleegkundige		130.000	130.000	130.000	130.000
7	Financiering wijkverpleegkundige, bijdrage derden		-65.000	-65.000	-65.000	-65.000
9	Stijging financieringsrente op basis primitieve begroting		71.600	51.300	57.600	55.500
9	Trainingen/opleidingen/cursus/werkbudget gemeenteraad administratieve ondersteuning		20.000	20.000	20.000	20.000
9	Inhuur stedenbouwkundige		10.000	10.000	10.000	10.000
	Totaal van de structurele wijzigingen		155.530	228.392	257.648	237.876
	Nieuwe structurele saldo		476.253	-58.934	-212.210	-185.476
	Beginstand (is eindstand na 1e Burap 2017)					
	Incidenteel		409.730	192.429	111.045	111.045
	Incidentele mutaties	Investering				
3	Economische stimulering		50.000			
4	Asbest de Kreekl		63.000			
5	Maatregelenprogramma toeristisch beleidsplan		95.000			
5	LOS subsidie in apparatuur		34.000			
5	Combinatiefunctionaris (cultuurcoach)		55.000			
5	idem, bijdrage rijk en derden		-55.000			
7	Sorteeranalyse afval 2019		7.000			
7	Sorteeranalyse afval 2019, dekking uit reserve afval/tarieven		-7.000			
9	Afronding Meer Maashorst verlengen projectleider		65.000	65.000		
9	ICT- Samenwerking BLOU		113.000	29.667		
9	Friciekosten BLOU			32.500	42.000	21.000
9	Kapitaallasten half jaar incidenteel voordeel op basis regels provincie		9.850		-62.222	
	Totaal van de incidentele wijzigingen		429.850	127.167	-20.222	21.000
	Nieuwe incidentele saldo		839.580	319.596	90.823	132.045
	Nieuw totaal structureel / incidenteel na kadernota 2018		1.315.833	260.662	-121.387	-53.431

Hoofdstuk 4 De belangrijkste onderwerpen voor 2018, de visie vanuit de verschillende beleidsterreinen

Financiën

1. Belastingen

De gemeentelijke belastingen zijn een van de meest besproken onderwerpen door onze burgers. Ook in de pers worden meer dan gemiddelde lastenstijgingen vaak breed uitgemeten. Het is daarom van belang verhogingen altijd goed te motiveren en onderbouwen. Dit kan bijvoorbeeld door een koppeling te leggen met nieuwe voorzieningen die wij willen realiseren, of op peil willen houden, in onze kernen. Binnen dit spanningsveld gaan wij zo voorzichtig mogelijk met belastingverhogingen om. Voor de kadernota 2018 gaan wij uit van het volgende:

- De in de begroting 2017 opgenomen stijgingspercentages OZB zijn:
2017 3%
2018 5,5%
2019 2%
2020 2%

In de kadernota/begroting 2018 wordt dit aangevuld met de jaarschijf 2021. Daarvoor wordt uitgegaan van 1,6%; het verwachte inflatiepercentage voor dat jaar.

- Vanaf de jaarrekening 2013 storten we behaalde efficiencyvoordelen binnen het VGRP+ in een egalisatiereserve. Die gelden worden daarna ingezet om de tarieven voor rioolheffing te verlagen.

Dit betekende de laatste jaren het volgende:

- Verlaging van het tarief 2015 met 4,2%
- Extra verlaging van het tarief 2016 met 1,7% (totaal dan 5,9%)
- Extra verlaging van het tarief 2017 met 1,5% (totaal wordt dan 7,4%)

Bij de vaststelling van het nieuwe VGRP 2017-2020 is er van uitgegaan dat het tarief dan drie jaar moet stijgen met 3,7% in de jaren 2018 – 2020 en daarna een aantal jaren met 3,5%.

Inmiddels is de jaarrekening 2016 gereed. Daarin is op riolering een overschot van € 58.963. Dat is ongeveer 5,2% van een jaaropbrengst.

Dit kan ingezet worden om het tarief 2018 niet te laten stijgen (was 3,4%) en 2019 te laten stijgen met 1,6% i.p.v. 3,4%. Ook is het een optie om het tarief 2018 met 1,8% te verlagen i.p.v. te laten stijgen met 3,4%.

Wij stellen voor om het tarief 2018 met 1,8% te verlagen. Onze inwoners krijgen het teveel betaalde geld daarmee zo snel mogelijk terug.

- Het tarief voor de afvalstoffenheffing is al sinds 2014 niet meer gestegen. De hogere kosten konden tot en met 2017 steeds gedekt worden uit de reserve afvalstoffenheffing.

In 2017 zijn de kosten fors gedaald door het vervallen van het contract met Attero. De verwachte beschikking over de reserve bedraagt in 2017 € 31.430.

Dat is ongeveer € 5,40 per gezin. Dat is de korting die nu nog verleend wordt ten opzichte van de 100% kostendekking.

De verwachting is dat de kosten in 2018 ongeveer op hetzelfde niveau blijven als van 2017.

De verwachting is dat de reserve afvalstoffenheffing eind 2016 circa € 124.000 groot is. Dit betekent bij gelijkblijvende kosten dat er voldoende ruimte binnen de reserve is om het tarief 2018 te handhaven op het niveau 2017.

- De stijging toeristenbelasting gaat in stappen van 5 cent. Op basis van de huidige inflatiepercentages komt dit t/m 2018 nog niet aan de orde. De eerstvolgende verhoging zal waarschijnlijk in 2019 plaatsvinden.

2. Reserves

De behoedzaamheidsreserve wordt regelmatig ingezet voor dekking van incidentele uitgaven of investeringen. Deze reserve is ook onze financiële buffer voor onze risico's. Het verloop van deze reserve wordt daarom strak gevolgd en het is altijd duidelijk wat er beschikbaar is voor dekking van nieuwe uitgaven.

De stand en het verloop van de behoedzaamheidsreserve is als volgt:

stand eind 2016 jaarrekening	10.644.212
inzetten recreatie toerisme	-115.399
stimulering economische zaken en toerisme	-59.132
gashandel v Schaijk	-172.910
groen voor rood 2017 t/m 2021	-236.409
groen voor rood 2016	-58.542
Stimulering grondverkopen kortingsregeling	-81.680
van reserve stimulering grondverkopen	238.965
resultaat 2016 exploitatie	-580.648
nadelig saldo 2017 t/m 2021 exploitatie	-3.294.653
beschikbaar eind 2021	6.283.804

In deze kadernota wordt geen verder beslag gelegd op de behoedzaamheidsreserve.

3. Risico's

Onze risico's zijn beschreven in de risicoparagraaf die is opgenomen in de begroting en de jaarrekening. In 2015 is de notitie risicomangement en weerstandsvermogen door de raad vastgesteld. Daarin is opgenomen hoe wij met onze risico's omgaan, welke beheersmaatregelen we kunnen nemen, hoe ze gekwantificeerd worden etc. Daarbij is ook ingegaan op het gewenst niveau van ons weerstandsvermogen.

4. Weerstandsvermogen

Voor ons weerstandsvermogen zijn ratio's afgesproken. Dit is 1,4 voor zowel het structurele en het incidentele weerstandsvermogen. De structurele ratio staat onder druk. De 1,4 wordt niet meer gehaald in de begroting 2017 en de jaarrekening 2016. Vooral de transities en de risico's die we daarvoor hebben opgenomen zetten de structurele ratio onder druk.

Door de raad is vastgesteld dat onze ratio's in totaal boven de 1,4 moeten blijven. Dat is "ruim voldoende" volgens onze notitie Weerstandsvermogen. In deze kadernota gaan we fors investeren in onze kernen. Daarbij staan we voor de keuze om de OZB te verhogen of genoeg te nemen met een lagere ratio. Op dit moment is deze ongeveer 1,2. Dat is een "voldoende" (voldoende is tussen 1 en 1,4). Wij stellen voor om daarmee in te stemmen en ook in onze begroting 2018 dat als uitgangspunt te nemen.

5. Begrotingssaldi

In onze begroting 2017 (t/m raad 16 maart 2017) zijn alle jaren, dus tot en met 2021, structureel sluitend. De 1° Burap 2017 en de investeringen die nu opgenomen zijn in deze kadernota 2018 hebben tot gevolg dat we dit niet overeind kunnen houden. Positief is wel dat we wel naar een structureel sluitende begroting toegroeien in 2019, 2020 en 2021. Ook in totaal zijn we vanaf 2020 sluitend.

Na de 1^e Burap 2017 en de kadernota 2018 zijn dit de volgende saldi (-/- = voordelig):

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Structureel saldo	476.253	-58.934	-212.210	-185.476
Incidenteel saldo	839.580	319.596	90.823	132.045
Saldo begroting	1.315.833	260.662	-121.387	-53.431

6. Andere ontwikkelingen

Op het financiële terrein spelen nog een aantal andere ontwikkelingen die ook voor 2018 van belang zijn.

- De laatste jaren zijn er forse investeringen gedaan en ook de komende jaren zijn die gepland. Tot op heden hebben wij dat kunnen financieren met een langlopende lening van 8 miljoen euro en (korte) kasgeldleningen. Deze laatste tegen zeer gunstige percentages.
De verwachting is dat we in de loop van 2017 opnieuw een langlopende lening moeten afsluiten. Bij plannen die tot op heden aan de raad werden voorgelegd rekenen wij met 1% financieringsrente. In deze kadernota verhogen wij dat vanaf 2018 naar 1,7%. De financiële gevolgen daarvan zijn in de kadernota verwerkt. Zo lang de rente voor geldleningen daar onder blijft is er geen aanvullend renterisico. Op dit moment is de rente voor langlopende geldleningen circa 1,7%.
- Alle financiële notities en verordeningen zijn, voornamelijk in 2015, geactualiseerd. Medio 2017 wordt de notitie “notitie kostenverhaal” aan de raad voorgelegd en eind 2017 de notitie “reserves en voorzieningen”.

Vertaling in de kadernota 2018

In deze kadernota doen wij concrete voorstellen om financiële ruimte te maken voor:

- Verlaging riolheffing 2018
- Verhogen financieringsrente

Bestuur en organisatie

Bestuur

In 2019 bestaat de gemeente Landerd 25 jaar. In 2018 starten we de voorbereidingen om op een passende manier bij dit jubileum stil te staan.

Herindeling van onze gemeente staat al een tijdje op onze agenda. De gemeenteraad heeft zich uitgesproken voor de vorming van een Maashorstgemeente met Uden en (een deel van) Bernheze. Nu de gemeenteraad van Bernheze heeft gekozen voor zelfstandigheid heeft de Landerdse gemeenteraad besloten om voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 geen stappen te ondernemen voor een alternatief. In 2018, na de gemeenteraadsverkiezingen, komt het onderwerp herindeling opnieuw op de agenda van de gemeenteraad.

Organisatieontwikkeling

De onduidelijkheid over de toekomst van Landerd heeft in organisatie effect op het werk van alledag. Tot we hierover in 2018 bestuurlijke duidelijkheid krijgen blijven we onze diensten verlenen zoals we deden.

Natuurlijk ontwikkelen we onze organisatie waar dat wel nodig is, zoals bij de verplichte invoering van e-factureren en de voorbereidingen op de normalisatie rechtspositie ambtenaren. Maar met veranderingen op het gebied van organisatiestructuur, -cultuur en werkwijzen gaan we terughoudend om. Hetzelfde geldt voor investeringen die niet noodzakelijk zijn.

ICT-samenwerking

Het onderzoek naar de ICT-samenwerking met Bernheze, Oss en Uden is nog gaande. Informatisering neemt steeds verder toe, vraagstukken worden complexer en de behoefte aan

specialisatie stijgt. Landerd en de andere drie gemeenten kunnen de werkzaamheden op dit gebied in de toekomst niet zelfstandig blijven uitvoeren. Daarom streven we naar een gezamenlijke ICT organisatie met bijbehorende technische infrastructuur en applicatielandschap.

Het bereiken van deze stip op de horizon is een plan voor de lange termijn, die beslaat zo'n tien jaar. In 2017 moet duidelijk worden hoe we naar die stip toewerken. In 2018 en 2019 worden dan de eerste stappen gezet. Exacte kosten, exacte gevolgen voor personeel en de onderverdeling in stappen zullen de komende tijd duidelijk worden. Wel is een globale raming gemaakt voor extra kosten tijdens de opbouw van de nieuwe situatie. Landerd neemt, op basis van grootte van de gemeente, een twaalfde deel van die kosten voor haar rekening. Daarnaast houden we rekening met frictiekosten vanwege taken die mogelijk in de nieuwe ICT-organisatie worden ondergebracht terwijl de medewerkers in Landerd blijven omdat het om een beperkt aantal uren van hun functie gaat.

Personeel

We hebben een benchmark uit laten voeren naar de omvang van onze personeelsbudgetten. Daar moet op verschillende onderdelen een verdieping op plaatsvinden. Die voeren we zelf uit. Er is op voorhand geen aanleiding om extra wensen op dit terrein op te nemen. We zorgen dat vóór het opstellen van de begroting 2018 het totale beeld duidelijk is en eventuele wijzigingen meegenomen kunnen worden.

Ondermijning

We willen ondermijnende criminaliteit terugdringen. Dit is kort gezegd vermenging van de onderwereld in de bovenwereld. Hiervoor is een regionale aanpak gemaakt. In 2018 willen we die lokaal verder uitrollen. Bewustwording staat daarbij centraal. Gemeentebestuur, medewerkers van onze ambtelijke organisatie én inwoners moeten zich bewust zijn van het bestaan van ondermijning, signalen herkennen en die op de juiste plaats melden.

Doe democratie

Eén van de kernpunten van de coalitie is de doe democratie. Hier al lerend en werkende weg invulling aan geven is een belangrijk middel om dorpsgemeenschappen en dorpskernen toekomstbestendig te maken. Met als resultaat dat de voorzieningen, infrastructuur en dienstverlening op een goed niveau kunnen blijven. Verantwoordelijk zijn voor zichzelf, de eigen situatie en die van anderen ook vertaald wordt in (betrokken) handelen en vertrouwen in de eigen mogelijkheden. De rollen van de gemeente en de inwoners veranderen daardoor. Maar dat geldt ook voor onder andere ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties. Allemaal samen werken we aan die toekomstbestendigheid. Ieder neemt daarin zijn verantwoordelijkheid en samen geven we zo vorm aan de toekomst van onze gemeente. Dit vergt een nieuwe manier van werken. Van het gemeentebestuur, van de ambtelijke organisatie en van de inwoners. De doe democratie bestrijkt alle portefeuilles en alle programma's. Iedereen wordt gevraagd om in die toekomstbestendigheid te investeren. De thema's die in het behoeftenonderzoek ter voorbereiding op de gemeentelijke herindeling geven niet alleen aan wat er voor die toekomstbestendigheid nodig is. Bij bijna alle thema's wordt aangegeven dat het zelf investeren door de burgers wezenlijk is. Nog belangrijker is de toevoeging daarbij dat men ook aangeeft dit te willen doen.

In de afgelopen jaren hebben we meer en meer ervaring opgedaan wat dit voor ons als gemeente, maar ook voor de burgers betekent. Van groot belang is daarbij bij het begin af te spreken welke rol wanneer van welke partij verwacht wordt.

Als gemeente blijven we ook de komende jaren hierin investeren onder meer door structurele ondersteuning van de organisaties die de dorpsplannen ontwikkelen, het stimuleren van (nieuwe)activiteiten van de zorgcoöperaties, en opstellen, uitvoeren van de preventie agenda, werken met de combinatiefunctaris en vooral continu stimuleren en open staan voor initiatieven vanuit burgers om zelf zaken die voor de gemeenschap van belang zijn ter hand te nemen.

Vertaling in de kadernota 2018

In deze kadernota doen wij concrete voorstellen om financiële ruimte te maken voor:

- ICT-samenwerking BLOU
- Training/opleiding en administratieve ondersteuning gemeenteraad

Ruimte, economie, toerisme, duurzaamheid

De afgelopen jaren zijn op al deze gebieden prachtige resultaten behaald:

- Er zijn en worden mooie, goede woningen gebouwd die prima aansluiten bij de behoefte van onze burgers. Niet alleen op de typische woningbouwontwikkelingslocaties (bijvoorbeeld op Akkerwinde, Repelakker, D'n Omgang, de centrumgebieden), maar ook daarbuiten vindt steeds de juiste afweging naar kwaliteit en kwantiteit plaats;
- De bedrijventerreinen worden steeds meer ingevuld. Op Voederheil vestigen zich bedrijven en ook op Reek-Zuid dienen zich nieuwe initiatieven aan.
- De ontwikkeling van de centrumgebieden komt dichterbij;
- Het toerisme heeft een flinke impuls gekregen. De maatregelen die voortvloeien uit het vastgestelde Toeristisch-recreatieve beleidsplan zorgen voor een grotere belevingswaarde, het handhavingsprogramma op bedrijventerreinen werpt haar vruchten af, er komen mooie initiatieven vanuit recreatieondernemers en de Poort krijgt steeds meer vorm;
- We zijn bezig met een actualisering van het buitengebiedbeleid, zoals het VAB beleid en het geurbeleid;
- Duurzaamheid krijgt steeds meer een concrete vertaalslag, bijvoorbeeld door de het instellen van het duurzaamheidsloket 'Brabant woont Slim', het faciliteren van een energiecoöperatie en de ontwikkeling van een proeflocatie.

Daarmee zijn belangrijke doelstellingen uit het coalitieprogramma bereikt. Uiteraard zetten wij deze goede lijn ook in 2018 voort.

In 2018 zullen wij ons specifiek nog richten op de volgende zaken:

De Omgevingswet

Deze wet wordt naar verwachting in 2019 vastgesteld. De voorbereidingen hierop zijn inmiddels, in samenwerking met Uden, gestart. Er worden informatiebijeenkomsten gehouden, er wordt gewerkt aan een omgevingsvisie en een omgevingsplan, er wordt gekeken naar noodzakelijke aanpassingen op het gebied van de vergunningverlening en de inrichting op het gebied van ICT en van de organisatie wordt onder de loep genomen.

De nieuwe wet heeft een enorme impact op onze organisatie en werkwijzen. Ook in 2018 zal dit onderwerp een prominente rol innemen.

Actualisering van de Woonvisie

De Woonvisie 2015-2019 is een uitstekend instrument gebleken om te sturen op de ambitie om de juiste woningen op de juiste plaats te bouwen. De gebouwde woningen voldoen in kwantitatieve en kwalitatieve zin aan de behoefte die er ligt en ontwikkelingslocaties zijn goed tot ontwikkeling gekomen.

2018 is het moment om een nieuwe balans op te maken. We moeten nieuwe onderzoeken uitvoeren om de actuele behoefte te bepalen. Zodat we deze afweging mee kunnen nemen in de nieuwe Woonvisie die in 2019 moet zijn vastgesteld.

Dorpsplannen

Er wordt actief gewerkt aan de uitvoering van het Dorpsplan Reek. We zien nu ook in de andere kernen dergelijke initiatieven ontstaan. In 2018 zullen we ook ten aanzien van deze andere initiatieven een faciliterende rol vervullen.

Jaar van de gastronomie

In 2018 mag Brabant zich de Europese Regio van de Gastronomie noemen. Dit themajaar biedt ook voor onze gemeente met ons eigen authentieke karakter kansen om ons op een creatieve manier te profileren. In 2017 wordt gestart met de voorbereidingen hierop. In 2018 vindt de uitvoering plaats.

Verdere uitvoering Toeristisch Recreatief Beleidsplan

Op 26 mei 2016 heeft de gemeenteraad het nieuwe toeristisch- recreatieve beleidsplan voor Landerd vastgesteld. In de periode 2016-2019 wordt uitvoering gegeven aan de gewenste ontwikkelingen en het realiseren van de doelstellingen.

Vertaling in de kadernota 2018

In deze kadernota doen wij concrete voorstellen om financiële ruimte te maken voor:

- Economische stimulering, o.a. jaar van de gastronomie
- Uitvoering toeristisch- recreatiefbeleidsplan
- Uitvoeren sorteeraanlyse afval (2019)
- Inhuur van een stedenbouwkundige

Samenleving

Sociaal Domein

1. Inleiding

Onze algemene missie willen we in het sociaal domein concreet maken door er voor te zorgen dat:

- Iedereen kan meedoen
- Er effectievere en efficiëntere zorg en hulpverlening (betere hulp voor het zelfde geld) beschikbaar is voor iedereen
- Er een verschuiving plaats vindt van curatie naar preventie (gezondheids-en welzijnsverbetering)
- We burgers vertrouwen geven en toerusten om de verantwoordelijkheid voor gezondheid, welzijn en educatie voor zichzelf en elkaar ter hand nemen.
- We inwoners en organisaties met elkaar verbinden om samen de Landerdse agenda op te stellen en uit te voeren. Hiervoor zetten we de werkvorm programmamanagement in.

2. Decentralisatie en transformatie

We zijn pas twee jaar in volle omvang bezig zijn met de decentralisaties in het sociaal domein en de ontwikkeling van nieuwe wegen om samen met burgers, professionals en organisaties te komen tot betere zorg en ondersteuning.

De ontwikkelingen binnen de domeinen Jeugdzorg, WMO en participatiewet en het slim verbinden van deze domeinen met elkaar, gaat met vallen en opstaan

We zien in onze gemeente een stevige basis van burgers, professionals en organisaties om de nieuwe uitdagingen aan te gaan. Daarbij moeten we niet bang zijn voor tegenslagen en zelfs mislukkingen bij het zoeken naar creatieve oplossingen. We moeten onszelf en vooral ook anderen de ruimte bieden om te experimenteren.

De eerste ervaringen stemmen ons positief. We zien dat burgers, professionals en organisaties proberen nieuwe rollen te pakken en concreet invulling geven aan nieuwe vormen van zorg- en hulpverlening.

We zijn ons ervan bewust dat wij vanuit de overheid ondersteuning hieraan moeten bieden

We hebben bijvoorbeeld gezien dat de inzet van de wijkverpleegkundige

/gezondheidsopbouwwerker geweldig stimuleert dat zorgcoöperaties gericht andere activiteiten

voor en met mensen zijn gaan uitvoeren. Denk aan het tegengaan van sociaal isolement en de ondersteuning van mantelzorgers.

Om die reden willen we op deze weg door gaan en dit samen met BrabantZorg en Pantein structureel maken. Daarvoor wordt € 65.000 per jaar gereserveerd.

Door de inzet van de preventiewerker jeugd willen we jongeren en ouders ondersteunen om de eigen mogelijkheden beter te benutten, wanneer zij tegen problemen aanlopen.

Door de programmatische aanpak van de preventieagenda willen we er voor zorgen dat burgers, professionals en organisaties samen werken aan de verbetering van de algemene gezondheid, vanuit de algemeen aanvaardde visie op positieve gezondheid.

Vorig jaar hebben we al aangegeven te verwachten dat de transformatie de komende jaren nog de nodige inspanningen en tijd zal vragen van de samenleving. We hebben, op basis van de eerste twee jaren nu wel een goed zicht in wat er de komende jaren nodig is. Steeds wordt duidelijker waar we nog in kunnen en moeten verbeteren en we verwachten dat dit een doorlopend proces is.

Jeugdzorg

Voor de jeugd richt onze aandacht zich op aanwezigheid van goede en bereikbare basishulp in onze gemeente.

Hoe meer we plaatselijk georganiseerd kunnen krijgen en hoe beter we er in slagen om invulling te geven aan preventie, hoe minder er gebruik gemaakt hoeft te worden van regionale oplossingen voor onze jongeren. Zeker op het terrein van preventie is daarvoor ook inzet van ons verenigingsleven nodig.

Daarnaast zorgen we er, samen met onze regiogemeenten en partners in de hulpverlening, voor dat er in onze nabijheid voldoende meer specialistische hulp beschikbaar is.

We richten ons op het versterken van de mogelijkheden om thuis of in de directe omgeving te blijven wonen.

We willen nu investeren zodat in de toekomst meer jongeren met de juiste ondersteuning zo zelfstandig mogelijk in onze dorpen kunnen blijven wonen. We pakken dit samen met de regiogemeenten op en verwachten op de langere termijn ook in financiële zin hier ons voordeel mee te kunnen behalen. Vanuit het principe "de kosten gaan voor de baten". Het benodigde budget hebben we opgenomen in deze kadernota..

WMO.

Voor de wmo en met name het onderdeel beschermd wonen wordt in 2017 regionaal een oplosagenda opgesteld. We willen bereiken dat in de periode tot 2020 meer mensen (begeleid) zelfstandig in de wijken en dorpen kunnen wonen in plaats van een beschermd wonen instelling. Uitgangspunt is dat een en ander budgettair neutraal verloopt. Het zal een behoorlijke inspanning en creativiteit vragen om ervoor te zorgen dat mensen niet alleen adequate, betaalbare huisvesting hebben, maar vooral ook echt actief kunnen deelnemen in de samenleving.

Participatiewet

Het aantal mensen dat gebruik moeten maken van de participatiewet zien we groeien. We hebben (extra) mensen die van elders gevlucht waren en inmiddels een verblijfsstatus hebben gekregen, opgevangen. Ook het aantal mensen dat geen gebruik meer kan maken van beschermt werk stijgt.

Het jaar 2017 wordt gebruikt om samen met bedrijven en sociaal ondernemingen, arbeidsplaatsen (lokaal en regionaal) juist voor de doelgroep mensen met een achterstand tot de arbeidsmarkt te realiseren.

De aantrekkende economie en de inzet van gerichte activiteiten om mensen naar werk te leiden zullen, naar verwachting, positief doorwerken, zodat de kansen op de arbeidsmarkt gaan toenemen.

3. De Combinatiefunctionaris. (buurtsportcoach en cultuurcoach).

In 2016 zijn we gestart met de combinatiefunctionaris specifiek voor sporten, bewegen en educatie. De kosten daarvan worden voor 40 % door het rijk betaald. De rest moet worden opgebracht door de gemeente en de partners.

Op basis van een gezamenlijk door verenigingen, onderwijs en gemeente opgesteld plan is dit project gestart.. Sporten en bewegen hebben een positief effect op lichamelijke fitheid, mentaal welbevinden, het opdoen van sociale contacten en een algemeen gevoel van “het lekker in je vel zitten”. Het draagt bij aan participatie en de sociale veerkracht in de samenleving.

Begin 2017 is de formatie met 0.8 fte uitgebreid waardoor de gewenste nieuwe activiteiten opgepakt konden worden. Uitgangspunt is dat de buurtsportcoach iets is van alle inwoners en verenigingen en dat de resultaten duurzaam moeten zijn (d.w.z. onafhankelijk van financiering van een buurtsportcoach). Geleidelijk aan zullen we dat ook bereiken. We willen dat dat de cofinanciering voor deze combinatiefunctionarissen geleidelijk aan oploopt. We verwachten echter dat ook op termijn structurele gemeentelijke financiering van 1.0 buurtsportcoach nodig zal blijven.

Een andere (type) combinatiefunctionaris willen we voor de periode van een jaar (mits daar volledige cofinanciering is) in 2018 aanstellen voor het onderwerp cultuur. Doel is het versterken van verenigingen die zich met cultuur bezighouden, het versterken van de samenwerking tussen culturele organisaties en het bevorderen dat meer mensen actief of passief met cultuur bezig zijn..

In 2017 zal nagegaan worden bij de diverse partners of er draagvlak is bij de culturele organisaties om met ondersteuning van een cultuurcoach aan die doelstelling te werken. Daarbij zien wij een nieuwe rol van de bibliotheek die past bij de algemene ontwikkelingen in het bibliotheekwerk.

Thema's waar we ons ook in 2018 op zullen focussen zijn:

Een preventieagenda gezondheid en welzijn met bijbehorende uitvoeringsprogramma's

- De ondersteuning van mantelzorgers
- Het versterken van de dorpsnetwerken
- De transformatie bij de professionele organisaties (o.a. Ons welzijn en GGD) en aanbieders.
- Het bieden van ruimte voor nieuwe initiatieven in het sociaal domein (experimenteren)
- Lokale invulling en versterking jeugdzorg
- Verdere uitbouw van en het leggen van verbinding tussensport, educatie en cultuur
- Uitbreiding mogelijkheden bij bedrijfsleven en middels participatieprojecten voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt
- Gerichte toeleiding tot de arbeidsmarkt van specifieke groepen
- Integratie statushouders

Ontmoetingshuis en sporthal, Zeeland.

In Zeeland is hard gewerkt aan een inhoudelijk concept voor een nieuw ontmoetingshuis. De dragers van dit plan werken dit nu verder uit waardoor het te realiseren ontmoetingshuis echt een huis “van, voor en door Zeeland” wordt. Omdat wij het belangrijk vinden de ontmoetingsfunctie optimaal kansen te geven wordt het nieuwe dorps huis gekoppeld aan de bestaande sporthal. Dit biedt ook de mogelijkheid om ruimtes multifunctioneel te gebruiken. De sporthal zal hiervoor grondig aangepakt worden zodat deze daarna als nieuw zal zijn.

Sport.

Sporten en bewegen is gezond. Sporten kan bijdragen in het gevoel “iedereen doet mee”. De Landerse buitensportverenigingen zijn doorgelicht door het bureau Mulier. Zij hebben daarbij een eigen inbreng gegeven en daardoor meegewerkt aan de totstandkoming van het

opgeleverde rapport. De uitkomst van het onderzoek toekomstbestendigheid van de Landerse buitensportverenigingen is positief over de toekomstbestendigheid van de verenigingen. Volgens het rapport zijn de verenigingen het waard om te investeren in de bijbehorende accommodaties. Het voorstel van het college van B&W is om vanaf half 2017, gefaseerd, alle accommodaties aan te pakken. Uiteraard gaat dat in goed overleg met de betrokken vereniging.

Vertaling in de kadernota 2018

In deze kadernota doen wij concrete voorstellen om financiële ruimte te maken voor:

- Het realiseren van een ontmoetingshuis en renovatie bestaande sporthal
- De buursportcoach
- Het basisteam Jeugd
- De Wijkverpleegkundige
- Het verwijderen asbest De Kreek'l
- De huldiging sportkampioenen
- Subsidie LOS

Realisatie en Beheer

Wegen en verkeersveiligheid

Het in december 2016 vastgestelde meerjarenplan onderhoud wegen gaat uit van de doelstelling "sober en doelmatig". In 2018 zal de start van de reconstructie N324 plaatsvinden. 1° Prioriteit daarbij is het realiseren van de kruising Scheisestraat. Uitvoering van deze kruising met een VRI maakt het mogelijk om deze kruising als een volwaardige aansluiting op het industrieterrein Louwstraat te gebruiken.

Samen met onze inwoners, ondernemers en belanghebbenden trekken wij op bij het nemen van noodzakelijke maatregelen. Zo wordt er gesproken over te nemen maatregelen die er voor moeten zorgen dat verkeersintensiteit en snelheid op de Korte Louwstraat verminderen.

Centrumplannen

T.a.v. de centrumplannen in Schaijk en Zeeland zal binnen afzienbare tijd begonnen worden met de (her)inrichting van de openbare ruimte in het centrum. Hiermede zijn straks ook de centra van deze kernen op de toekomst voorbereid. Voor de openbare ruimte Reek worden plannen uitgewerkt.

Recreatie en Natuur

Diverse projecten in het kader van "Meer Maashorst" moeten nog worden afgerond, de realisatie van de natuurpoort Palmstraat en een uitzichttoren nabij die natuurpoort komt dichterbij. De uitvoering van "Dynamische Landschappen" waardoor de omliggende kernen beter verbonden worden met het natuurgebied oogsten al veel positieve reacties. Deze projecten verfraaien het landschap en de aansluiting op de kernen en dragen daardoor bij aan het recreatief aantrekkelijk uiterlijk van onze gemeente. Voor de projecten die niet tijdig afgerond worden is verlenging van de termijn aangevraagd en is de inzet van de ingehuurd projectleider langer nodig.

Vertaling in de kadernota 2018

In deze kadernota doen wij concrete voorstellen om financiële ruimte te maken voor:

- Vernieuwen evenementenkasten
- Centrumplan Zeeland
- Projectleider Meermaashorst
- Reconstructie Peelweg

Hoofdstuk 5 Programma's

Programma 1, Veiligheid

Wat willen wij bereiken in 2018?	Wat doen wij daarvoor in 2018	Effecten / prestaties
Buurtpreventie op maat invoeren	Uitvoeren van maatregelen geadviseerd door het onderzoek naar buurtpreventie	Effectieve buurtpreventie
Barrières opwerpen tegen ondermijnende criminaliteit	<ul style="list-style-type: none"> Overwegen uitbreiding toepassing Wet BIBOB voor bouwen, milieu en andere vergunningen en transacties Bewustzijn bij vastgoedhouders en verhuurders vergroten 	Minder ondermijnende criminaliteit.

Programma 2, Verkeer en vervoer

Wat willen wij bereiken in 2018?	Wat doen wij daarvoor in 2018	Effecten / prestaties
Aanvulling budget Centrumplan Zeeland	Beschikbare budget verhogen voor realisatie deelplan west	Benodigde maatregelen nemen om ook plandeel CP Zeeland West te kunnen realiseren
Reconstructie Peelweg	Reconstructieplan maken, aanbesteden en uitvoeren	Peelweg kan weer jaren vooruit in de functie waarvoor deze is aangelegd

Programma 3, Economie en toerisme

Wat willen wij bereiken in 2018?	Wat doen wij daarvoor in 2018	Effecten / prestaties
Deelnemen aan het jaar van de gastronomie	Landerd zet volop in op het jaar 2018 waarin Brabant de Europese Regio van de Gastronomie is. We organiseren verschillende activiteiten waarbij we ons richten op "oorspronkelijk voedsel van de boer of uit de natuur".	Stimuleren economische ontwikkeling. Ondernemers ontwikkelen nog meer activiteiten in het kader van dit thema. Meer bezoekers trekken naar de gemeente
Vernieuwen aansluitingen evenementenkasten	Gelijktijdig met herinrichting dorpscentra van Schaijk en Zeeland ook de evenementenaansluitingen vernieuwen	Centra geschikt voor houden diverse evenementen, veilig en zonder gebruik van dieselgeneratoren
Toeristisch beleidsplan verder uitvoeren	Speerpunten voor 2018 zijn (conform maatregelenprogramma): 'de basis op orde' (recreatieve routes en voorzieningen, VVV-agentschap), kernwaarde gezondheid, productontwikkeling (project Zuiderwaterlinie, buitenlandse markt, toepassen leefstijlen doelgroepenmodel), toepassen nieuwe media (digitalisering) en marketing en promotie.	Meer recreanten en toeristen naar Landerd

Programma 4, Onderwijs

Wat willen wij bereiken in 2018?	Wat doen wij daarvoor in 2018	Effecten / prestaties
Asbest De Kreek'l	Vergoeden van de sanering asbest aan het schoolbestuur op basis van het OHP 2018.	Asbest is verwijderd.

Programma 5, Sport, cultuur, recreatie en natuur

Wat willen wij bereiken in 2018?	Wat doen wij daarvoor in 2018	Effecten / prestaties
Ontmoetingshuis Zeeland in combinatie met vernieuwde sporthal	Uitwerken inhoudelijk en huisvestingsplan ontmoetingshuis Zeeland en voorbereiden bouwtraject	1 ontmoetingshuis in combinatie met vernieuwbouw sporthal
Buurtsportcoach	Structureel beschikbaar stellen van 1,8 fte buurtsportcoach en het verhogen van de cofinanciering door partners zoals onderwijs, kinderopvang en anderen.	Meer mensen sporten. Verbeteren gezondheid.
Lokale Omroep Stichting (LOS)	Bijdragen aan de noodzakelijke vervanging van technische middelen. (o.a. uitzendunit)	Uitzendingen kunnen verzorgd blijven worden.
Huldiging sportkampioenen	Huldigen sportkampioenen en het daarvoor organiseren van een evenement	1 maal per jaar huldiging.
Combinatiefunctionaris (cultuurcoach)	Inzet 0,7 fte cultuurcoach i.s.m. bibliotheek en culturele verenigingen voor 1 jaar. Cofinanciering (naast rijksbijdrage via gemeente) volledig door partners	1.Bevorderen actieve deelname culturele activiteiten door meer volwassenen en met name ouderen en kwetsbare mensen met als reden dat dit welbevinden versterkt, sociaal participeren bevordert, bijdraagt aan zingeving 2.versterken verenigingen die zich in Landerd bezig (gaan) houden met culturele activiteiten 3.vergroten van totale culturele programma aanbod door samenwerking tussen culturele organisatie en cross overs middels samenwerking met andere organisaties

Programma 6, Sociaal domein

Wat willen wij bereiken in 2018?	Wat doen wij daarvoor in 2018	Effecten / prestaties
Transformatie Jeugdzorg	Maatregelen treffen om de mismatch tussen vraag en aanbod te verhelpen en de uitgaven beter te beheersen. Bijdragen aan een evenwichtig zorglandschap in Noordoost Brabant met als opgaven: Toegang op sterkte, wonen doe je thuis, regionale zorg waar dat kan en complexe problematiek.	Verbetering kwaliteit en terugdringen gebruik. Passende jeugdhulp is beschikbaar in de regio.
Versterken toegang jeugd	Versterking preventie, algemene voorzieningen, basishulp en toegang in samenhang met transformatie jeugdzorg regionaal	Sneller op en afschalen hulp, minder kinderen die (specialistische)jeugdhulp nodig hebben

Programma 7, Volksgezondheid en milieu

Wat willen wij bereiken in 2018?	Wat doen wij daarvoor in 2018	Effecten / prestaties
Afval	In het voor- en najaar 2019 voeren we steekproeven restafval uit en sorteren dit handmatig uit naar meerdere afvalfracties.	Meten is weten: indicatief inzicht scheidingsgedrag afvalverwijdering/-aanbod inwoners Landerd
Wijkverpleegkundige (gezondheids opbouwwerker)	Nu financiering door het zorgkantoor en eerder gestarte project in Schaijk stopt in samenwerking met partners wijkverpleegkundige in Landerd handhaven.	Wijkverpleegkundige is structureel beschikbaar in de drie kernen

Programma 8, Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Wat willen wij bereiken in 2018?	Wat doen wij daarvoor in 2018	Effecten / prestaties
Ons voorbereiden op de nieuwe Omgevingswet	In 2018 bereiden wij ons verder voor op de nieuwe Omgevingswet die naar verwachting in 2019 in werking treedt. De voorbereidingen betreffen: <ul style="list-style-type: none"> • Het opstellen van een omgevingsvisie en – plan; • Aanpassingen op het gebied van vergunningverlening; • Aanpassingen op het gebied van ICT; • Goed inrichten van de ambtelijke organisatie. 	De gemeentelijke organisatie is voorbereid op de komst van de nieuwe Omgevingswet.
Vorbereidingen treffen voor een nieuwe Woonvisie	In 2018 voeren wij onderzoeken uit die de basis vormen voor de geactualiseerde Woonvisie die in 2019 wordt vastgesteld.	De onderzoeken die als basis kunnen dienen voor de nieuwe Woonvisie zijn klaar.

Programma 9, Bestuur en ondersteuning

Wat willen wij bereiken in 2018?	Wat doen wij daarvoor in 2018	Effecten / prestaties
Stedenbouwkundig goed onderbouwde adviezen	Net als voorgaande jaren huren we een externe stedenbouwkundige voor 8 uur per maand in die onze gemeente van adviezen voorziet.	De stedenbouwkundige aspecten worden uitdrukkelijk afgewogen
Besluitvorming toekomst gemeente Landerd	Na verkiezingen 2018 voorstel aan de gemeenteraad	Helderheid over toekomst gemeente
Ondersteunen gemeenteraad	<ul style="list-style-type: none"> • Scholing (nieuwe) raadsleden • Themabijeenkomsten • Administratieve ondersteuning griffie 	Stellen gemeentelijke doelen en efficiënte besluitvorming
Vorbereiden ICT-samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> • Aanleggen dataverbindingen • Maken gemeenschappelijke regeling • Functiehuis opbouwen en medewerkers plaatsen • Eén technische infrastructuur realiseren • Deel van verwachte frictiekosten oplossen 	Eerste stappen gezet voor een toekomstvaste ICT-omgeving voor gemeenten Landerd, Bernheze, Oss en Uden
Verlengen inhuur projectleider Meer Maashorst	Doorloop inhuur projectleider als gevolg van uitloop en aanpassing plannen Natuurpoort Palmstraat	Een aansprekende en publiektrekkende natuurpoort waarvan het beheer duurzaam is geregeld

Bijlage 1 Niet in deze kadernota opgenomen wensen

Bij de voorbereiding op deze kadernota zijn er ook wensen aan de orde gekomen die, om verschillende redenen, niet in de uiteindelijke versie zijn opgenomen. Deze zijn hieronder samengevat.

Omschrijving	Investering	Lasten 2018	Lasten 2019	Lasten 2020	Lasten 2021	Reden niet opnemen
Stimuleringsfonds buitensport		Pm	Pm	Pm	Pm	Geen budget opnemen. Huidige regeling garantstelling voldoet
LOS structureel		Pm	Pm	Pm	Pm	Gekozen is voor een eenmalig bedrag i.p.v. structureel (zie kadernota)
Bevordering cultuur		10.000	10.000	10.000	10.000	Budgetoverweging
Werkbudget toerisme en recreatie		20.000	20.000	20.000	20.000	In de huidige begroting is al € 20.000 structureel beschikbaar als werkbudget. Budgetoverweging.
Reconstructie kop Schutsboomstraat	560.000			28.186	27.869	Uitgesteld naar 2022, budgetoverweging
Bijdrage uit GREX reconstructie Schutsboomstraat	-200.000			-10.066	-9.953	Idem
Reconstructie kop Runstraat	350.000				17.616	Uitgesteld naar 2022, budgetoverweging
25 jaar Landerd			225.000			Budgetoverweging, bij kadernota 2019 opnieuw bekijken
Natuurpoort Maashorst 2019	1.000.000		8.500	50.333	49.766	Plannen afwachten, later eventueel opnieuw bekijken

Bijlage 2 Technische uitgangspunten begroting 2018

De uitgangspunten voor de begroting worden altijd door de raad vastgesteld in de kadernota, in dit geval voor het jaar 2018. Het betreft o.a. de inflatiepercentages, stijgingspercentages OZB en de gebruikte rentepercentages.

Voor 2018 zijn de uitgangspunten:

- Prijsstijging: Het percentage voor 2018 in de septembercirculaire 2016 is 0,90%. Echter, in de lijn van voorgaande jaren is voor 2018 het percentage voor onze uitgaven weer op 0% gezet. Dit betekent in feite een bezuiniging van 0,90%.
- Het loonstijgingspercentage in de septembercirculaire 1%. Dit stemt overeen met het in de meerjarenraming 2017-2020 gebruikte percentage.
- Het stijgingspercentage voor subsidies voor Landerdse verenigingen is 0,90% (op basis septembercirculaire 2016).
- Voor regionale instellingen geldt ook het percentage van 0,90%.
- Voor andere subsidies wordt uitgegaan van de nullijn. Alleen in gevallen dat er andere afspraken zijn gemaakt wordt daarvan afgeweken.
- De stijging voor inkomsten van leges etc. wordt ook meerjarig doorgerekend (inflatiepercentage) en niet alleen voor het eerste jaar. Dit stemt overeen met de handelswijze van de uitgaven.
- De toeristenbelasting is in 2014 verhoogd met € 0,05 per overnachting. Dit gebeurt periodiek, zodra de inflatie van enkele jaren samen weer circa € 0,05 is. Op basis van de percentages is dit vanaf 2015 t/m 2018 nog niet van toepassing. Waarschijnlijk zal in 2019 het tarief net als in 2014 verhoogd worden met € 0,05 per overnachting.
- De post onvoorzien bedraagt structureel € 20.000.
- De OZB-stijging voor 2018 t/m 2020 is ongewijzigd ten opzichte van de begroting 2017 (5,5% voor 2018, 2% voor 2019 en 2020).
Voor 2021 wordt het inflatiepercentage voor dat jaar opgenomen (1,6%).
- De financieringsrente is voor 2018 t/m 2021 1,7% (2017 1%). De interne rekenrente kapitaallasten is 0,5%. De rente GREX is in 2018 0,65%. Voor de jaren 2019-2021 is dit voorlopig ook 0,65%.